

LA TRALLA

à les Dones Catalanes

Essent nacionalista l'acció que en el nostre poble realisa la Unió, tenen el dret y'l dever de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del Nacionalisme, qualsevulga que sia llur pensar y sentir en matèries relligioses, polítiques y socials.—(Declaració de la VII Assamblea de la Unió Catalanista).

SUMARI

Dones Catalanes.—D. Martí Julià.
El nostre feminisme.—Mme. De Haussy.
A la Joventut Catalanista de Sabadell.—Agnés Armengol de Badia.
¡Era castellana...!—Elisabeth Malgrat.
Scherzo.—Enriqueta R. Frankfort.
Carta Oberia.—Enriqueta R. y Güell.
Nota del temps.—Joaquima Rosal de Rosals.
L' enamorat a l' enamorada, cansó.—Carme Karr, lletra de Victor Catalá.
A les mares Catalanes.—Antonietta Arbós de Vidal.
Instantànea.—Carme de Q.
La calamitat de lo barato.—Dolors Moncerdá de Macià
Violes boscanes.—Maria Pellicer y Sala.
Dibuix.—Lluïsa Vidal.
El suïcidi d' en Facet.—Felip Palma.
Somni d' enamorada.—Lluïsa Gili.
Quelcóm dedicat a la dona?—Joseph Miralles.
La nostra tasca.—Teresina Creixents de Bosquet.
A les nenes catalanes.—Irene Gili.
Educació femenina.—Mercé Padrós y Busquets.
Sempre avant.—Maria Pellicer y Sala.
...—Joana Vidal y Tarragó.
Per tu...—Agné Rafols.
...—Maria Baldó.
L' Administració a les dones catalanes.
L' Enamorada.—Una montanyesa.
Punxades.—L. Escardot.
Dolorosa.—Cansó de Narcisa Freixas lletra de...

DONES CATALANES:

Sóch un enamorat de les nostres belles montanyes; me captiven y 'm corprenen, m' atrauen y 'm fan nàixer a l'esperit estrany desitjos de fòndrehi el meu ésser a la vida plena que jo sento esbategar a n'el terror alterós de la nostra Catalunya. Mirantme m'encisa, talment aquella hermosa visió d'expressives línies, de masses imposantes, d'energícs escorsos, y de magnífiques taques de color, destacantse escadida d'un cel blavíssim y lluminós, ó tot just endevinantse per entremitj de transparentes boyrines que suavisen l'expressió farrenya dels cayres montanyenchs y suggestionen la nostra imaginació com si fossin nimbe servador de sorprenents misteris y d'incomparables maravelles. Petjantles, les nostres montanyes, encare les trobo més belles y més s'infilitra a n'el meu cor tota la expressió de dolcesa y d'energia, de manyagueria y feresteguesa, de vida resoluta y potenta que 'ls hi es ben propia. Fortes punyides, però, atormenten el meu cor al veure arreu destrossades boscuries y violades per la maldat afraus y fondalades de boniques de natural pregona; y les punyides m'adoleixen l'esperit y trasbalsen el meu ésser d'home y de català, al percebre la desconsoladora realitat d'una vida social montanyesa, tota rusteguesa y supersticiosa, tota ignoransa y inferioritat, tota privacions y esclavatje, tota adoloriment y passivitat, tota incondicia y pobresa, tota instints y aclaparadora resignació. Es la desnacionalisació y l'endarreriment humà manifestantse a la societat dels cims y de les serralades; es la naturalesa mancada de la cooperació civilisada del home lliure y en la plenitud del ésser; es la vida camperola y de montanya mes que no influida per l'avens moral y material de l'humanitat, desnaturalisada y degradada per l'acció antihumana de les oligarquies polítiques y privades y de la vergonyosa opressió desnacionalisadora. ¡Oh, jo vuy que les nostres serralades sien belles de lluny estant y de la vora; jo vuy que sia un dever social efectiu la conservació y millorament de les boniques de monts y serrats pera major profit de Catalunya y pera l'el dret dels homes a esplayarse y recomfortarse en els bells escals de vida de la montanya; jo vuy que viletes y cabanes sien jolives y curioses, belles y higiéniques; jo vuy que l'avens material pugui fins als cims més alterosos sense destruir l'esplendenta naturalesa; jo vuy que 'ls homes de montanya sien conscients y lliures, que no passin necessitat, que puguin lluytar ab ventatja contra 'ls perills naturals, que sien ardis y no resignats, que frueixin la plenitud del llur ésser y no que pateixin la tirania de la instintivitat; jo vuy que sien homes forts, bons y ab claretat de coneixement, vivint al sí de la plenitud de la naturalesa! Jo ho vuy, perquè aixís serán més belles les nostres montanyes, car la llur bellesa natural estotjará lo que es més bell encare, l'home civilisat, el català lliure de tot lo que inferiorisa y causa greu dolor a la vida.

Veig a n'el vostre expressiu rostre, volgudes llegidores, un graciós somris, y en vosaltres estimats companys un gest de sorpresa, exteriorisadors d'un ¡y aral que mitj articula el vostre esperit tot preguntantse perquè escrich de les nostres montanyes, havent de discorre referintme a la Dona Catalana. Passa sovint que a n'el esperit humà les coses que semblen més incongruentes, hi son percebudes ab l'harmonia de la coherensa; aqueixa harmonia la trobo jo entre la montanya catalana y la dona catalana. M'apar que montanyes y dones produheixen impresions consemblantes y que les mateixes deficiències assenyalades a les montanyes de les nostres serres, són les que s'observen a les nostres dones, dintre de la comparansa que vaig fent, y no oblidantme, está clar, que les dones són dones, y les montanyes, montanyes.

Sóch un fervent devot de les nostres hermoses dones catalanes; sóch entusiasta admirador de la llur boniquesa, bella expressió de vida esbateganta y de dolces confortadores, encarnació d'un esperit aymant fidelíssim, seré y pacient en la tribulació y disposat, per amor, als més punyents sacrificis. Es corprententa la impresió fonda que produheix, dones de la nostra Catalunya, la vostra bellesa d'estatues viventes, el vostre posat seriós y de dignitat, el vostre ayre de senzillesa, els vostres moviments de persona reposada y serena, la vostra expressió de pietoses pel dolor d'altri... Acostantme a vosaltres, tractantvos, sentintvos, coneixent els més íntims dels vostres pensaments, percebint l'esbategar del vostre sentir, contemplant les decissions del vostre voler,

també us hi trobo belles, bones y atrayentes, també 'm corprén la vostra dolcesa y'm sento conferit pel vostre encís de dones ben dones; fortes punyides, empero, me fiblen fortíssimes el cor y sentiments irats me regiren l'esperit, al mostrarme la realitat que vosaltres, estimades dones catalanes, com les nostres montanyes, patiu els greus efectes de la nostra desnacionalisació y del endarreriment moral del nostre poble. Hi manca llum de veritat a n'el vostre esperit, al vostre enteniment li falta noció de la realitat, el vostre sentir se troba trabat pels convencionalismes, la vostra voluntat esclavitzada per encongiments fa tort a l'actuar franch que us es propi. Us instruheixen y us eduquen malament, no us regoneixen drets vostres, us ensenyen que vengereu per la ficció, us encisen ab adulacions y falsos respectes pera que perduri la vostra inferioritat social y us fan apendre que'l fingiment es ignocensa, que la ingenuitat es immoral, que les apariències valen més que la realitat, que'l ridícol desnacionalisarse es distinció, que lo lleuger, insubstancial y la farsa valen més, enlayren més, dignifiquen més que lo seriós, conscient y humà. Se vol que sieu bufones y ben boniques pera captivar un instant y no dones de carn y ossos y d'ànima lliure pera realisar la vostra positiva missió privada y social. Els avensos morals y materials de la civilisació no han exercit influensa a la vostra personalitat, la qui no resta, encare que endarrerida, normal, nó; la vostra personalitat l'han malmesa, l'han oprimida y l'han desviada, com han malmenat y desnaturalisat tots els elements de la nostra naturalesa de sers humans y de fills de Catalunya. Són filles, enamorades, esposes y mares d'esma, inconscients dels vostres devers y desconexedors de la vostra missió; sort que sou per natural bones y aymantes y'l vostre instint amorós y de pietat humana corretteix els defectes sobreposats que la desnacionalisació y la deshumanisació us han empeltat. Us han apartat de la vida social d'acció com si la dona no'n fos un element de la societat, y com si tot sér que ha de complir devers pogués estar mancat de drets. Són dones y haveu de possehir la plenitud del vostre ésser de dona; sóu amor y haveu d'ésser sempre amor; sóu bellesa y cal que siau belles, y que a la llar y a la societat hi infundi ab el vostre gest pietós dolceses y humanisme; sou deu de vida y l'haveu de conservar de cos y d'esperit robusta y catalana.

Jo vuy, estimades dones nostres, que sieu veres dones de Catalunya, dones ab devers y drets, dones d'acció social, dones patricies, dones conscientes, dones belles y bones, dones ben dones com van sentho cada cop més, les dones dels pobles verament civilisats. El nacionalisme la realisarà aqueixa transformació, per la que será un fet la vostra ascensió social. Y sereu, recatalanisades y ab consciensa de la vostra missió privada y dels vostres devers a la societat, de les millors dones del món; que belles y bones com sou per naturalesa, més belles més bones sereu encare lliures de les deficiències y de la desnaturalisació que are us inferiorisa.

¡Ditxosos els catalans qui veuran la bellesa integral de les nostres montanyes y la renacionalisació y rehumanisació de les nostres belles dones catalanes! Els pobles curallats per la civilisació fins pel demunt dels cims més alterosos y embellits y humanisats per la cooperació social de la dona en la plenitud del seu ésser de dona, son els pobles dignes, son els pobles humaníssims, son els pobles...! ¡Ditxosos els catalans qui ho veuran a Catalunya!

Prenc comiat de vosaltres, escayentes dones catalanes, demanantvos perdó de l'enfado y besant ab amor y fonda devoció les puntes rosades dels vostres dits...

D. MARTÍ Y JULIA
President de la «Unió Catalanista»

El nostre feminisme

Avuy es un honor pera mi sentirme considerada com a dona catalana pera col·laborar en aquest número extraordinari que LA TRALLA dedica a la consciencia femenina de Catalunya.

Per si algú hi tingués que dir, me plau avans de tot, y are que coneixeu ja mes idees feministes per la série d'articles que he vingut publicant a LA TRALLA, me plau, dich, fer afirmació de món dret a figurar en aquest número de les dones catalanes.

Nascuda en el primer poble que limita l'el Rosselló del Llegendoc, ma parla es la vostra parla, més encare, es la mare de la vostra llengua. Trovadors y poetes floriren en la terra ahont váreig nàixer y ses cançons y ses rimes s'escamparen pel món en la dolça parla d'Oc; en la mateixa que 'ls glorio-

sos reys de la gran Confederació dictaven lleys armòniques ab la voluntat popular, en la mateixa que parlamentaven els diplomàtics dels segles d'or, y es aquesta mateixa llengua que jo he après dels llavis dels meus pares, la que he sentida en ma infantesa, la que perdura y perdurará en el poble, en les arrels profundes de la personalitat nacional del Llegendoc.

El nostre temperament viu y ardent, la nostra fantasia, que 's diria illuminada ab les flames del gran sol del Mitjorn, són el vostre temperament y la vostra fantasia, oh fills de la Terra Catalana!

Els adveniments de la historia han separat nostres pobles pero no han divorciat les nostres ànimes.

Vosaltres reculliu de les nostres cançons les cançons vostres, y nosaltres sentim batre 'l nostre cor per vostres desitjos y per vostres aspiracions honrades; y mentres el nostre poble ha seguit els Destins d'un Estat avensador, vosaltres heu tingut de restar ab les brides iniquies d'un altre Estat estrebador.

Aixó ha fet que 'l nostre esperit de lluyta s' hagi calmat en el repós del relatiu benestar, mentres que 'l vostre, empenyut per la eterna oposició y l'etern obstacle, se redressa ardit y valent pera conquerir, com a moderns almogàvers, les llibertats que vos han preses els moderns pirates de les estepes castellanes.

Com a dona, mos ulls han contemplat a les dones catalanes y han brillat d'alegria al véureles disposades a contribuir a la lluyta nacional redemptora.

Elles vos fan ofrena de les banderes que os dirigeixen y os encaminen al triomf; elles coactivament completen la coactivitat masculina catalana, y es aquesta la teoria que descendint al individualisme ha de formar la base del nostre feminisme. Y dich del nostre, perquè el feminisme català no ha d'ésser pas aquest feminisme vulgar que 's predica y que tendeix a masculinizar a les dones, el nostre feminisme ha d'ésser, tan essencialment individualista que en lloch de transformar en homes enfandillats a les dones, ha de enrobustir sa personalitat femenina, ha de fer a les dones catalanes, més dones encare, més elles mateixes, perfeccionantse, acomplint en la societat sos devers de dona, reclamant al mateix temps sos drets de dona, pera fruir com a dona de la situació que li cal com a ciutadana d'un poble lliure, pera lluytar y realisar ses funcions socials ab les armes que sa natura femenina li proporciona.

No es més avensat el moviment feminista que predica revolució armada; no trevallera per les dones, la fogosa oradora que usa llenguatge groixut de carreter y mou els brassos ab virilitat masculina. Oh no, aquestes són dones que abdiquen de sa personalitat, y 'l triomf de ses idees portaría la pérdua completa de la personalitat colectiva femenina que a totes les dones correspon conservar, enaltir y defensar.

Cal donchs, comensar aquesta tasca nostra. Tindrém doble trevall y aquest será el de fer el nostre moviment particularista tot desfent els errors dels feminismes encesos que tot dihentse revolucionaris son pertorbadors del camí que han d'empendre les energies femenines.

A Catalunya, les dones tenen una altra missió a complir. Y es aquesta la de comensar a intervenir a la vida de la societat pera redimir la Patria.

El moviment nacional català, jo 'l designo ab el títol de moviment d'amor. ¡Qui més obligades que les dones a participar en aquest moviment d'amor!

La emancipació de la Patria avuy esclava, guanyada per les dones, les posará en situació de lluytar pera la llur emancipació particular.

Avuy el problema més perentori a Catalunya es la salvació de la colectiva personalitat. Conseguida aquesta, a cada grupu en particular correspón trevallar pera les séves reivindicacions propies.

Aixís entench jo 'l moviment català en referencia al moviment feminista; y repeteixo a les dones catalanes, especialment a les obreres, que será equivocat tot moviment feminista que no tendeix a conservar, proclamar y enrobustir la personalitat de la dona de sos caràcters innegables de dona, y que per lo tant será un moviment avensador y digne de tots els esforços femenins, el que afirmant la nostra personalitat femenina nos posi en condicions d'ocupar un lloch remarcable en la societat.

MME. DE HAUSSY

A la "Joventut Catalanista" de Sabadell

Fará alguns anys que 'n est mateix estrado, servárenmhi com are un lloch digníssim (1) si bé poch merescut; encare recordo que 'l cor també de joia 'm bategava, sentintme al bell resser de la senyera símbol sagrat del cor de Catalunya.

Y més al contemplarhi sempre dignes a les esposas dels capdals patricis arresserarshi ab mf, confiades, nobles, l'estrado fent de llar y nostra ensenya, foch vivificador que purifica, guspirejant com are amor de Pàtria.

Jovent; si sapiguer sos noms desitjes que cada hu recordi 'l de sa Mare; (per ella sia l'alabansa nostra) y vulga 'l Cel que retornarli pugues, àngel custodi de sa honrada vida, l'amor que t'ha inculcat per nostra terra.

Per Catalunya, l'altra Mare nostra, que 'ns ha enriquit ab lo més rich llenguatge que son historia ens ha llegat netíssima plena de fets d'honor y sapiència, digna de presentarse al Déu dels justos quan l'hora arribi de jutjar als pobles.

Ditxós de Tú, Jovent, que traus florida en camp ben sahonat; l'arrel profunda del arbre de l'avior revé de sava y son rebrot ets Tú, gentil y tendre, que 'ns fa daleixer un hermós pervindre de pau y benestar, que l'hom' anyora.

¡Oh, malhaurat del poble que 's corseca migrat pel córch de la desesperansa! que indiferent sa decadencia mira y al constatarla no enrogeix son rostre; més, benhaurat d'aquell que sent sa pena y arrenca 'l plor y s'alsá y fa sa via.

Jovent; per cooperar a la Gran Causa esbrina 'l nostre dret; ta consciencia consulta en hom' seriós; celest oracle, te respondrá ab l'accent del qui no s'erra, aydante a ben obrar, com els apòstols als qui fiu grans la fé, potents y sabis.

Pel paganisme perseguits, Ells deyen —som d'ahir y ja omplim la vella Roma— així ho dirém també 'ls catalanistes mal nos calgués com Ells, minar la terra; que la doctrina nostra es sana y justa y per' occir la de Nerons no'n manquen!

Més Déu no 'ns deixarà; los temps varfen y tot no 's guanya ab sang; que la constancia y la rahó s'imposen tart ó d'hora; ¿no heu vist may un aixam de formiguetes armades sols d'enginy y paciència poch a poch perforar macissa volta?

Are, més que oradors, més que poetes, li calen a la Pàtria grans patricis als qui escaygués encare la gramalla; de seny ben català, de rassa vera; per descolgar un temple de les runes, poch arquitectes y milers de brassos.

Desenterremho tot; gran ó petita posemhi tots la forsa ó be la ciencia, reconstruhim, restaurém, salvém la Pàtria; lo que 'ns pertany, malgrat la enveja llorda; sempre es nou lo diamant, ni que 'l trepitjin: d'un munt de còdols va sortir lo Torso.

Avant, Jovent; inspirat en lo llibre de nostre hermós terror; cada encontrada será un capítol de sublim lectura ab sa vinyeta bizantina ó gòtica, com Santes Creus, Poblet, Santa Maria, hont ton esperit al ideal s'enlayri.

Tarraco ab sos castells y murs ciclòpeus, gegants de pedra que lo etern no envejen; Lleyda ab sos encontorns paradisiachs, Girona la inmortal ab ses boscuries d'alzines y de llors que la coronen, Barcino de la mar pomposa reyna.

Conjunt superb de típiques belleses de quin esguart sadolla la poesia; de quines boques ixen veus xamoses, estotj folklòrich de cants y rondalles, encís pel geólech, pel pacient llenguista, per l'historiayre y per l'artista-poeta.

¡Avant, Jovent! y quan a ta llar tornis robust lo cos y sanitoso l'ànima, al inclinar un front que sols s'abaixi per sagellarlo 'l bes de la familia, dirás:—Com bon patrici faig la festa; reposo... treballant per Catalunya!

Aguí Armengol de Badia

(1) L'Autora's refereix a una festa del Centre Català de Sabadell, en la que 's dirigí especialment a la Dona Catalana.

«Era castellana...!!

—Senyoreta; hi ha 'l Sr. Pere Malgrat—va dir la minyona.

—¿Cóm? ¿El nostre cost?... Díguli que fassi 'l favor d'entrar. ¿Qué hi deu haver qu' En Pere 'ns visiti després de dos anys de ni saludarnos?

Així que va passar la porta del menjador ahont estàvem ab la meua Mare, el color esgroguehit del meu cost'm va denotar que quelcóm d'extraordinari li succehía. Gayrebé sense ni donar la bona nit, s'avençà á nosaltres y 'ns digué ab tó d'un convenciment grandíós:

—¿Sabs, Elisabeth, sab Tía, desd' are penso com vosaltres, més enllá que vosaltres: sóch separatista! Sí, separatista de tot cor!!

Y sense donarnos temps pera preguntarli el per qué de tant estrany y sobtat convenciment, afegí:

—Ja saben la oposició del meus pares á que 'm casés ab aquella castellana. Ja saben també que váreig renyir ab ells y ab tota la família pel dimoni de l'oposició aquella. Jo era lerrouxiá y lo que més m'ofengué va esser que 'ls pares me diguéssin, com me varen dir, un dia:

—Ja ho veurás, noy, ella es castellana, tu ets viatjant y... algún dia, ¿sabs? mentres tu estarás de viatge... potser... ¿sabs? Es castellana!

Resolt á casarme, váreig esser felís ab ella, lluny de la família.

No feya encare un any de nostra unió, que vingué al món un robust infant. D'aleshores, cada cop que d'ella 'm despedía pera un viatge, l'acostumat jurament de fidelitat era sagellat ab el bés de sempre, prò ab la fórmula de "per la salut del nostre fill."

Jo no volia qu'ella comprengués de cap manera 'l mal estat dels meus negocis. Criava 'l nen y ell ¡pobret! podíá sofrirne les conseqüències.

Váreig decidir anar á trovar als pares, pera demanarlos quelcóm.

S'apropaven festes, les de Nadal, y elles porten sempre un considerable desembors.

Digui á n'ella que me n'anava á Valencia; que d'allí li remetria una cinquantena de pessetes pera avans de festes; que retornaria la vigília de Nadal. Y altre cop, sagellarem el jurament de mútua fidelitat ab un bés d'amor vers el fill.

Tres dies m'estigui ab els meus pares.

—¡Pel meu fill!—els deya.—Fèuho per ell! Deu mesos complirà dins de pochs dies.

—Noy, ja t'ho havém dit masses vegades. Ab els dos anys qu'ets casat, ó bèn á la vora, si ella no hagués estat castellana, bèn segur que no t'trovaríes tant apurat.

—Pro; ¿y la malaltia d'ella? ¿Y 'l part tant difícil, y l'anèmia del noy?

—Res: era avans, qu'havíes d'escoltar-nos...—

Aquell cop, el según de la marxa de casa 'ls pares, siguié més violent pera mi que l'altre.

De retorn á casa, anava pensant com ho faria pera complir la prometença. ¡Sols cinquanta pessetes!... —Empenyaré 'l rellotge d'or y diré á n'ella que me l'han robat á la fonda, á Valencia; que 'l disgust qu'aixó m'ha ocasionat m'ha fet retornar més aviat de lo dit...—

Y mentrestant, passarém les festes del naixement del Christ; y després ¡molt serà que no trovi qui m'avensi quelcóm!

Era 'l cap-vespre del diumenge, 23, que 'l tren portava retrás per les fortes plujes de tres dies seguits.

Váreig pensar que les caixes d'empenyos fóren tancades; y, portat del desitj de veure aviat la dona y 'l noy, comptant qu'á l'endemà podria fer les 50 pessetes del rellotge, á l'entrar á la escala, anava pensant la manera com devia explicar lo del robo. Al montar el primer graó, váreig amagar el rellotge dins la cartera. Aixís ella no podria veure mentida en ma explicació.

Truco, y ningú respón.

Altra vegada truco, y 'l silenci mateix m'estranya.

¡Si ella, plovent, may surt! Y jo que ja ho sé, perquè 'l noy s'encostipa. ¡Oh! y ab aquest fret.

Mes me sembla veure llum dins del pis, per una finestra.

Dos cops de campaneta, fan sortir á la vehina á qui pregunto si ha vist sortir la dona.

—Potser sí,—me diu—perquè si no hagués sortit, bé respondria.

—Es que 'm sembla veure llum; y pera mellor cerciorarme'n, apago 'l de la escala; efectivament, dedins s'hi veu claror.

Potser un accident la té tancada.

Cinch cops forts truco encare...

¡Are, are, m'ha semblat oír el pló del nen, com ofegat enmit de robes.

—Fassi 'l favor—li dich á la vehina—d'anar á cercar un manyá.

Mentrestant, jo, ab el ganivet de viatge, ensajaré d'obrir.

El nen plorá més tort; y enmitg de sos gemechs; creguí oír com deya:

¡Pa-pa... ma-ma!

—Es el seu fill, sí—exclamá la vehina.—

—Corri, corri á cercar un manyá.

Y forcejant la porta, la faig cruixir un xich, cridant: ¡Fill meu! ¡Ja vaig!

Y semblá que 'l nen repetía:

—Ma... ma... pa...

No váreig sentirlo més.

Una veu d'home eixí de dins del pis dihent:

—Nos veremos las caras, si pretende Vd. entrar...

La sang se'm glaça. Volia contestarli, quan la memoria dels Pares vingué á mi y...

—¡Oh, no!—he exclamat.—Jo sospirava pel meu fill; y are, are veig qu'es el fill d'una castellana!

Y 'l meu costí repetí, ab convenciment:

—¡Tots, tots, tenfen rahó!

¡Era castellana!

Elisabeth Malgrat

Desembre 1906

Scherzo

A la estimada amiga S. C. B.

La dona blanca,

L'eterna novela dels primers amors. Uns ulls que miren y 'l bell esguart d'encant sens pestanyeg reb la donzella: tot poesia. L'encís prou passa y prest arriba temps de tardor; y la donzella segueix estimant la vaga ombra que en dolsos somnis prou acarona; l'amor ja passa y un desitj de tindre perdura en l'ànima.

Flors y ventures, somnis y follies es la dansa alegre que s'escampa al entorn d'aquella dona hermosa que glosa el trovayre. L'eterna novela dels primers amors.

Es l'obra mestra del gran poeta, es el bell himne que entonem quan demunt nostre regna la inconsciencia. Creació sublim tot cor y ànima; no hi ha 'l dubte que engendra l'odi. Es el sentiment que 's manifesta com cristallissació de l'ànima, es la poncella que 's torna flor...

¿Y'l temps? ¡Oh el temps! Encare es llunyana la realitat. ¡Salud, poesia! ¡Salut, dona blanca...!

¡L'eterna novela dels primers amors!

La dona grisa.

Jo n'sé una cansó alegre que 'l poble creu corrande del bell amor. La dona grisa, esma-perduda, camina y divaga. Aletejant fugí la papallona. La donzella guayta 'l cel que li parla d'altres esperances que'l temps portará ó fallirá la planeta. La donzella dubta entre l'ideal y la follia, dubta en si petjar els caminals de flors envollallats, ó seguir pas per pas el destí... Jo n'sé una cansó alegre que 'l poble creu corrande, corrande del bell amor.

Y passen y s'allunyen els somnis ó quimeres com personatge d'una visió estranya... y ella dubta, dubta y espera...

La dona grisa... ¿qui la comprén? no sab si dintre 'l cor hi ha la buydor del desengany y es marbre la seva carn. Beneheix, á voltes, l'ahir passat, ó despertantse pera malehirlo obre les portes del finestral al primer vianant que canta una corrande

—Soch teva...

La dona grisa qui l'ha compresa.

La dona negra.

Ombra del recort, el passat que mata. Calla y no's revela, segueix esperant les aus que no tornen. Escolta al espós y li plau son parlar. Y á soles cluca 'ls ulls y esguarda el lluny: temps que fou, ¿cóm referlo? L'ombra del recort, el passat que mata.

Demunt seu porta la llosa que cobrí la sepultura de sos primers amors, son ropatje es el sudari en que hi envollallá somnis y ventures. Es la foscor, es el sofrir de l'ànima. Y 'ls ulls riuen y la boca canta!

Volgué parlar y callá la veritat, y obeí á la mentida, l'amor la cercava y cregué en la follia que més be cantava... Oh! la dona negra, filla d'aquella grisor en que 's convertí la blancuria, quin horror me fas... te tinch llástima y't ploro... oh! la dona negra...

Quin món, Deu meu!... Y s'ha d'escullir entre les tres visions?... Sens dubte que sí. Donchs seny...

Enriqueta R. Frankfurt

Carta oberta

Senyor Unamonu

Molt senyor meu: sens tenir disgust de coneixe 'l sabí que nostre terreny ha honrat, el nom li so transformat perque m'ha fet gros l'agravi.

Ha parlat del sexo bell, no sé si ab mala intenció, á ne'ls d'una redacció. ¿Ja s'hi va pensar bèn bé al dar tal explicació?

Com que sé que té talent vaig quedar tota parada pensant molt malhumorada: pobret, com s'ha equivocat el Monu, aquesta vegada.

No conocen ni la Estética, son buenas para arañar.

¡Noy, quin modo de jutjar! Jo no l'esgarraparia, mes... el faria callar.

Puig la dona catalana, preñada de sa bellesa, conreuhá ab molta noblesa regant la terra estimada ab suor de sa grandesa.

No está per frivolitats, que jamay porten en lloch, sentint en són pit el foch de la Patria, que es sa mare y que ho rēviscola tot.

La dona que es catalana vol l'avens, la ilustració per sa Patria venerada, y may falta al foraster si sos drets sab respectarne.

Si un jorn la Patria oprimida la crida y li diu: "¡Si ets mare compadéixet de mon dol, dona 'ls fills pera salvarme! ajuda á treurem els jous que'm tenen agarrotada!,"

ab altivesa alsa 'l cap y respón: Patria estimada, ab gust donaré ma sang fins que quedis llibertada! Ja veu si té bell el cor la dona que es catalana!

Crech que no 'n va tenir prou ab difamar nostra casta, rebaixantla fins á dir de que quasi no som nada; y 's va ocupar un xiquet de la Llengua Catalana.

Sé que la va colocar com dialecte de la vasca; y sens menyspreuar á n'els baschs, que'ls tenim per gent honrada, vull dirli que nostra llengua no es dialecte ni tal-haca.

Es treta de la llatina, de la grega y d'algun'altra. Es dels temps més primitius, vinguda per nostra rassa.

¿Comprén com no pot morir, puig la conreuhem encare?

Deixis de dir parihuelas... y no 'ns dongui més la lata, (que en catalá volém dir que'ns ha volgut dar la llauna) ho sento perque ha fet tart y la venen molt barata desde que l'ha propagat un d'allá dalt molt panxa ampla.

Escolti, senyor Unamonu, diguim la bona vritat: ¿oy que al vení á Barcelona no portava rē estudiat?

Si sols per portar la contra va empendre vosté 'l camí, podia suprimir gastos francament li haig de dir.

Ens ha danyat en dos coses que molt nosaltres volém; no cal pas que s'escarrassi que may li perdonarém.

Queda sentat que es un sabí, un sabí més ¡ay! molt gran, y no es que vulgui ofendre 'l perque no'l coneix, ni may...

Quan torni á parlar de dones, res d'ungles; parli com cal que si 'ns les deixavem creixe potser li farien mal.

Dispensi, potsé 'l molesta sens pensar si es jove ó vell qui la seva ma no besa,

Enriqueta R. y Güells

NOTA DEL TEMPS

Vaig véurela mirar el rellotje, y com marcava un quart d'onze y el tren sortia á dos, se ficá resolta á la sala d'espera.

Al entrar, ab son paquet de llibres y periódichs voltats de roses y violetes, serena y resolta, me produí una impressió de viva simpatia; tant, que inconscientment vaig mirar á un matrimoni que seya enfront meu y que també 'm cridá desseguida la atenció aixís que vaig véurel... El marit, recostat prop d'ella, li llegia un periódich y de tant en tant li feya els seus comentaris; la esposa volia escoltarlo, volia enténdrel, lluytava entre l'afany de volguer veure tot lo que passava vora seu y el desitj de sostenir la atenció per alló que no entenía y haguera volgut entendre... per sapiguer, per poguer enraonar ab el seu marit y no tenir que concretarse á respondre sempre sí ó no.

La simpática viatjera, aprofitant els quinze minuts que mancaven pera la sortida del tren, desfé algunes revistes y llegí... Tenia la cara expressiva, ab uns ulls que sense esser bells, demostraven gran intel·ligencia; son esguart revelava una dignitat agradable, una dignitat que sols es patrimoni de persones cultes y que á més de manifestar el cultiu de la persona que'l posseheix, li dona un ayre de distinció que encanta.

Inquieta, ab gran curiositat y contenta de que llegís pera poguerla mirar més be, la esposa se acostá encare més ab son marit...

El dia era trist y fret; les acaballes de Desembre se presentaven ab tota la cruessa del hivern, y mentres un empleat donava la senyal de la próxima arribada del tren, una minyona ab un nen entrá, precipitantse aquest, demunt la meua interessant companya de viatge; ella l'agafá, fentli mil monades, á les que'l nen corresponia ab la infantil ingenuitat d'una ànima d'àngel, continuantlos fins á cridar la atenció de la que era objecte de ses mirades; quan aquesta aixecá la vista, ella li aixecá el seu fill, no sé si pera humiliarla... ab un rasgo d'orgull de dona mare...

Aquestos dies hivernals son á propòsit pera que un pugui fixar la atenció sobre persones que á primera vista no semblen tenir cap classe d'interés; l'entorquiment que produheixen fa que, voluntariament, volguem véncel y, per lo tant, donguem més á coneixe nostra manera d'esser.

L'infant saltá de la falda de la seva mare y atret per la lluentor d'una lámina de la senyoreta del davant, posá les mans demunt la revista. El xiulet del tren, feu curtes les disculpes per part dels papás; pero com el nen continuava volguen el Sant que tant interés li despertá, entablaren conversa y vaig veurels junts en un mateix departament.

Confesso que m'interessava el cuadro; l'ambició de curiositat satisfeta de aquella senyora de poble tan manifestada y tan coneguda de sa vehina, havia arribat á lo que desitjava, á poguer enraonar, dir quelcóm, sapiguer alguna cosa; no hi feya res que fos poch, la qüestió era sapiguer; el marit restava inmovil y alternativament donava mirades á la muller y á sa novella amiga.

Vaig sentir que li preguntaven si anava lluny; que li deyen que devien agrairli molt els llibres, y altres frases per l'estil; lo que més me va agradar, va esser la pregunta feta de tota bona fe per la esposa, de si no tenia por de viatjar sola sent jove y bonica. El marit, sense revelar cap excepció, es veyá que tampoch era cap tipo vulgar. Aixís vaig compendrehó per la conversació que sostingueren y més quan aquesta s'endinsá sobre 'l cultiu de la dona y sa acció dintre la societat.

Ella se'm va agegantar al sentir-la.—¡Oh! sí—digué, claméu contra la dona actual, desitjéu una dona que comparteixi ab vosaltres y precisament els que més avensada la volen, els que la volen més reñida, son els que més por li tenen y lo pitjor es que aquesta por, pretextant un probable desví moral, la traspassen á les seves filles donantlos-hi una educació deficient, migrada, que no pot produhir més que lo que dóna: un conjunt d'esperits febles, sens energies ni per governarse; necessiten sempre els pares, marit ó germans que les amparin, y si els etzars de la vida els priven de sos recursos, no tinguin cuidat de que sapiguen ajudar á sos pares vells, el marit malalt, als germans que ho necessiten...

L'home demana la colaboració de la dona; pero es també una veritat, que l'home mateix fa gran pressió sobre aquest treball.

L'arribada á una de les estacions, sorprengué tan interessantíssima conversa; s'ofireren llurs cases y la simpática intelectual restá sola en son seti. Me semblava llegir son pensament mentres, inclinada á la vidriera, contemplava la pluja que acompassadament anava cayent encare.

Me semblava llegirhi una tristesa especial per tenir de nou altra nota de les moltes que portava en cartera y, al mateix temps, una ardidesa gran, un convenciment complet de que la tasca de la dona es llarga, y tot just diu que vol comensarla, no poguent ferla fins que sápija ferse ben dona, fins que sápija actuar dins la família, que es son cercle, no instintivament, sino ab tota conciencia, fins que sápija desterrar preocupacions y fugir de convencionalismes ridícols, que dificulten son treball.

Josefina Rosal de Rosal

L' enamorat á l' enamorada

Cansó catalana

Lletra de Víctor Catalá.

Música de

lleuger

Escolta á cau d'o-re-lla la vi-da mi-a Escolta ben a-
La nostra ben-hau-ran-ça la vi-da mi-a guardemla en nostres

P y senzill

rall. - prop, la dol-ça amor, que lo quetinc de dir-te la vi-da mi-a sols ho hem de sebre'l
ten. cors, la dol-ça amor... si's homes la sa-bi-an la vi-da mi-a com s'enriu-ri-an

ten. *rall.* *Fi.* dos, la dol-ça amor. Los homens si'n sen-ti-an la vi-da mi-a,
tots, la dol-ça amor.

ten. com s'enriu-ri-an tots! la dol-ça amor! que sa-ben de ven-tu-ra;

la vi-da mi-a, si sols te coneix jo, la dol-ça amor?

ten. D.C.

L' enamorat á l' enamorada

Escolta á cau d'orella,
la vida mia,
escolta ben aprop,
la dolça amor;
que lo que tinc de dirte,
la vida mia,
sols ho hem de sebre 'ls dos,
la dolça amor.
Els homes si 'ns sentien,
la vida mia,
com se 'n riurien tots,
la dolça amor!
Què saben de ventura,
la vida mia,
si sols te coneix jo,
la dolça amor!
La nostra benhaurança,
la vida mia,
guardemla en nostres cors,
la dolça amor.
Si 'ls homes la sabien,
la vida mia,
com s'en riurien tots,
la dolça amor!

á les dones catalanes, avuy la faig á les mares. Mares! Sigueu ben catalanes. En vostres accions, en vostres actes, en vostres pensaments poseu-hi á Catalunya. Penseu que 'l fill que Déu vos ha donat es també fill de Catalunya y no pas de la manera que ho son en altres països que diuen que pera ser bon fill de la Patria cal vestir-se ab coloraynes y fer simulacres ab un fusell, sino d'una mena que treballant per la Patria 'l fill se dignifica, se fa gran d'esperit y es útil á tots essentho per ell. Si ensenyem al vostre fill á ser indiferent per la Patria vindrá un dia que será indiferent pera la seva familia. L'amor á la Patria es el fonament del bon ciutadà y 'l bon ciutadà es avans un bon fill, un bon germà, un apoi pera la casa una consolació pera la vellesa dels seus pares.

Cal que totes prenguem una part ben activa en aquest moviment de resurrecció. Les mares catalanes també l'hem de fer la nostra solidaritat. Unim-nos totes en el sant amor á Catalunya y treballém per ella. Com? Tenim la feyna á casa. Ja que hem sabut fer neixer les plantes, femles florir. Ensenyem als nostres fills á ser homes de profit, ensenyemlos á estimar á Catalunya. La tasca no es molt penosa. Fentho aixís complirém ab el nostre dever, treballarém per la Patria y mereixerém bé d'ella y amor dels nostres fills.

ANTONIETA ARBÓS DE VIDAL
(modista)

Instantánea

Es dematí, molt dematí; encare 'l sol no s'es aixecat per sobre 'ls camps, que s'estenen fins á perdres de vista; encare tots els aucells dormen, el cap dessota 'l ala, escampats d'assí d'allà en les florides y oloroses branques; tant sols un suau oreig vé á torbar la calma de la plana, fent mormolar l'aygua del riu que llisca joyosament sobre les argentades y netes pedres que formen el séu llit.

La blanca caseta qu'un xich allunyada de les altres s'alsa tranquila y acullidora en mitg dels florits atmetllers, sembla també adormida. Les portes y finestres closes ho demostren aixís. De sobte remor de passos ve á despertar la monòtona quietut que regna, y un jove d'uns vint anys, de rostre simpàtic pero torrat pel sol, portant un farsellet al braç, s'atura davant la caseta. Una pedreta destrament dirigida per la seva mà, va á parar als vidres d'una de les finestres, que s'obra al cap d'un moment, pera fer lloch á un capet d'ulls negres, adormits encare, y de cabells que s'esbullen en rulls daurats, sobre 'l front bronzit y intelligent.—¿Es á dir que ja te'n vas? diu entre seria y riallera.—Sí, ja; diu ell melancòlicament. Té, afegeix, l'últim pom que 't dono avans de ser soldat; y un ramell de flors hermoses, encare humides de rosada, cau als peus de la nena de la finestra. En l'iglesia vehina toquen les cinch, el jove fa adéu ab la mà, li envia un petó y comença á caminar, el cap girat vers la finestra, ahont hi ha uns ulls, are plorosos y un mocador blanc, que voleja per contestar al séu. El jove ja no es més qu'una llunyana silueta que 's'fa més confosa á cada segon... ja no es més qu'un punt... ja no's veu.

La finestra's tanca, els aucells se desperten y canten per aixiribir-se, les portes s'obren, se senten veus.

L'astre-rey, s'aixeca sobre els camps, que s'estenen fins á perdres de vista.

A les mares catalanes

Fa aprop de dos anys que moguda no sé per quin frenesí vaig atrevirme á enviar un article á LA TRALLA.

La bona acullida que li va fer aquesta redacció honorable y havent promogut el meu malgrat treball que altres col·laboradors fessin articles felicitantme, me va fer abstenir de continuar, puig á dir veritat me va fer por el massa ressortir.

La noya d'ahir, en dos anys encare no ha vingut dona. El catalanisme en aquets dos anys ha passat per moltes coses. La humil col·laboradora de LA TRALLA també n'ha passades. Avuy les mans que varen atrevir-se á pendre la ploma pera fer un article, tenen feyna á bolcar les tendres carnetes d'un infant, d'un futur soldat de Catalunya, d'un llunyà col·laborador de la gran obra catalanista, potser un espectador de la deslliuració de la Patria.

Soch mare, soch esposa y la llar nostra es una llar catalana. L'amor á Catalunya respira per tot

arreu, fins el nen ha sigut batejat ab l'escayent nom de Jordi.

Contenta d'haver escrit un dia á LA TRALLA, y llegidors constants (el meu marit y jo) d'aquet valent periódich, ja no m'hi hauria atrevit més si no hagués vist l'anunci de que's dedicava un número á les dones catalanes.

«A n'aquest sí que hi vuy serbi» vereig dirme, y jo que per escriure una carta m'hi penso, pera escriure per LA TRALLA no sé que ho fá que la ploma me llisca rapidament al demunt del paper, pera donar testimoni del meu amor á Catalunya.

Avans era al taller ahont les meves prédiques conquistaven els cors de les meves companyes de treball, avuy es entre les meves coneixenses y en la educació del meu filllet el qual, n'estich segura, ab els mots de pare y mare aprendria avans que tot altre el de Visca Catalunya.

Potser no está bé que en un article parli tant de mi y del meu fill, pero jo no dich pas que me'l publiquin. Jo escrich com si's escribis á vostés de LA TRALLA, y ja sé que si l'article no está bé, avans que ferme fer un mal paper y omplir un espay malaguanyat, deixarien de publicarlo, y no

n'estaria pas menys contenta, que la meva tasca no es pas d'escriure, que bé prous n'hi han que ho fan millor que jo.

D'ensá que soch mare que'l moviment catalanista m'interessa encare més que avans. Sobretot quan lleigeixo en els diaris ressenyes de festes infantils en les escoles catalanes, ja m'hi veig el meu Jordi, entremitj de tota aquella maynada entusiasta que estimen al mestre y no'l temen com succeheix en les escoles castellanes. D'ensá que soch mare, com que jo no entench gens en política, me sembla que la millor obra patriòtica y social que fa el Catalanisme es l'establiment d'Escoles Catalanes, y fins me plauria que LA TRALLA (potser ja hi pensen) fes un número extraordinari dedicat als nens catalans, als Patufets petits que creixen pera la salvació de la Patria.

Les mares hi poden fer molt per Catalunya, més que ningú, perque elles son les que sembren primer en el terror verge dels cors infantils, y si la llevar es bona y's fa fecondar al escalf del amor á la Patria, no hi ha dubte que la cullita será profitosa.

En el meu article d'are dos anys feya una crida

LA CALAMITAT DE LO BARATO

A Barcelona, anys enrera, lo excessivament barato no s'coneixia. Recordo que una de les coses que feya més il·lusió al parlar de fer un viatge a París, era la compra de objectes a baix preu. Avuy se pot assegurar que no es necessari sortir de la nostra ciutat pera comprar a preus inverossímils, pero també pot donarse com article de fe, que la humanitat es una continuada tela de Penélope, ja que 'l temps ab són sech laconisme 's cuyda de probar matemàticament la insuficiencia d'invents y doctrines noves, pera fer la felicitat del univers ó millor dit, dels sers que en ell habitém.

Recordo, com un somni, 'ls comentaris que essent criatura havia sentit fer de les primeres màquines de filats que havien vingut a Barcelona importades del estranger.

—¡Quina conquesta! ¡Quin prodigi! ¡Quin avenç!—deyen els entusiastes de lo nou—Les màquines están destinades a ésser la riquesa y 'l descans del home.

—Cada màquina es un estalvi de brassos y un devassall de producció!

—Tothom podrà anar vestit ab la meytat del preu de lo que are 'ns costa. ¡Quin benefici tan gran pera la humanitat!

Molts anys han passat desde aquella época; molts més dels que són necessaris pera veure realitzats en la pràctica 'ls somnis y entusiasmes de les teories.

A les màquines destinades a la fabricació de robes, han seguit les aplicades a quasi totes les demés indústries; y fins a quin punt s'han complert els pronóstichs dels panegiristes dels invents industrials, podrien dirho ab estricta veritat les Associacions de Beneficencia de les Parroquies obreres, les de Sant Vicens de Paul y les de la Caritat Cristiana, que són les que, visitant personalment les habitacions dels pobres, veient ab sos propis ulls la verdadera situació de la classe trevalladora, poden precisar ab tota justesa la eficacia del benestar que han proporcionat als obrers, aixís els avenços materials, com els de les teories predicades en cassinos y cafés. Deixant apart, que 'l uniformisme de la màquina ha mort, en determinades indústries, la iniciativa individual, aném a veure les ventatjes

que 'ls nous invents han portat en les manufactures de la dona, membre molt més transcendental de lo que a primera vista sembla, en l'important món del treball.

Considerat somerament, apar que la remuneració obtinguda ab la feyna de la dona, es sols com una ajuda ó complement de la que alcanza 'l jornal del home; però enfondint la qüestió, mirant la casa del pobre de portes endins, nos trobem ab que desgraciadament, sovintejem més de lo que semblen les famílies en que, per malaltia ó mala conducta del marit, per decrepitud del pare ó per desamparada viudesa, passa a ésser la dona la que ha de sostenir la casa. Y, ¿volen sapiguer els nostres llegidors, les ventatjes que ha portat la màquina a la remuneració del treball de la dona?

Concretantnos a un sol ram de la producció femenina, devém dir que, quan vingueren a Barcelona les primeres màquines pera cusir, creguerem de bona fé que 'l nou invent estava destinat a ésser un element profitós en el camp del treball femení; pero després de llarchs anys de pràctica, sense adornos ni floreigs, hem de confessar que la màquina de cusir ha estat una verdadera calamitat. Y, com pera que resulti contundent l'afirmació, són necessari proves, aquí van els següents dats que estampem sens temensa de que se'ns puguen contradir.

Trenta anys enrera, trevallant dins de sa casa en roba blanca, una dona cusint a la mà, guanyava per terme mitg de quatre a cinch rals diaris. Avuy, que la vida a Barcelona ha triplicat el seu cost, trevallant iguals hores, pera obtindre 'l mateix jornal, li es precis haver invertit, quan menys, de 25 a 30 duros en la compra de la màquina. Sens dubte, que 'ls que s'fixin en aquest sol dato, els hi semblará que ja n'hi ha prou ab que, per guanyar lo mateix, se hagen hagut de afegir les penes y dificultats que representa per un pobre, haver de treure, ó més ben dit, *empenyarse* pera donar aquesta quantitat. Donchs aixó es lo de menys; ja que 'l invent es tan meravellós, que al mateix temps que cus, produheix la tísia, que més ó menys tart, ha de finir ab l'afanyosa vida de la qui, mal alimentada, l'utilisa continuadament.

Jo recordo haver vist, de criatura, dones de edat avançada guanyarse la subsistencia cusint ab sols l'aditament de les ulleres.

Avuy la tísia y les malalties cardíques, han declarat la guerra als óptichs. Les cusidores, no tenen necessitat de ulleres de vista cansada, porque, si es que arriben a cinquanta anys, pera guanyarse la vida no 'ls hi queda més remey que 'l de captar; y pera aquest ofici, no es la finesa de la vista la que més falta 'ls hi fa. Y porque no 's cregui que exagerém, n'hi ha prou ab dir, que a Barcelona, se cus una camisa de dona, per *vint céntims*; una *dotzena* de calsoquets, per *noranta*; y vintiquatre mitjes, per *deu*; y 's tindrà una idea aproximada, de lo que *suicidantse* lentament, pot guanyar una infelís dona, ab l'us dels invents y progressos moderns.

Y ¿se 'ns vol dir, d'aquesta nova opressió dels flachs, qui es que positivament se'n aprofita? Jo no puch creure que aytal agiotatge, enriqueixi a ningú; quan es positiu, que s' venen enagus, ab brodats, per tres pessetes; y camises d'home, ab petxera planxada, per deu rals; tenint que sufragar els gastos de lloguer, gas, contribució, dependencia, etz., etz.

Allavors se 'ns dirá que 'l beneficiat es el públich; més, jo asseguraré, que aquesta opinió es tan errada com ho són moltes de les que més contribuheixen a crear y fomentar la dificultosa vida de la nostra época; ja que en aquestes *baratures*, tot hi es falsificat; y per lo tant, la duració es tant ó més petita que 'l preu. Y are bé, ¿el qui compra una pessa de roba per 13 rals, deixaria de comprarla per 14? Y ¿saben lo que significa 25 céntims d'augment en el mesquí jornal d'una dona pobre?...

¡Quantes hores de treball, de plors y de pena podrien contar al mon, si tinguessen el do de la paraula, la major part dels objectes que s'exhibeixen al públich, marcats a preus que, detenintse a analitzarlos, resulten la més dolorosa manifestació de la lluyta per la vida y 'l horrorós pecat de la opressió de pobres, al que tots inconcientment contribuim!

Antoni M. Rovinsky de Montanyà

Violes boscanes

Voldria jo, amor,
Quelcóm regalarte
Quelcóm que 't dignés
Perqué tu m'agrades;
Voldria que fós
Com joya preuhada,
Pro sense brillants,
Ni or, ni esmeragdes,
Que joyes aixís
Són massa flemantes
Y al teu cor modest
Crech que no li agraden.
Voldria que fós
Un conjunt de gracies
Pró gracies humils
Gracies amagades
Y joyes aixís
No sé ahont trovarles
No n'hi han a ciutat
¡Potsé a la Montanya!

Volia jo, amor,
Quelcóm regalarte
Y ja ho he trovat
Allá a la Montanya;
Es hermosa flor
Que, sempre amagada,
No cerca l'amor
Com ho fan les altres.
Per aixó he volgut
Un ramell plegar-ne
Perqué aytal present
Pogués col·locarte
Demut de ton pit
¡Oh! dona agraciada.

No les treguis may
Si es que bé t'agraden
Que 'l baf de ciutat
Podria matarles:
No 'l poden sofrir
Les flors de montanya...
¡Quantes se n'han mort
Al ser trasplantades...!

Voldria jo, amor,
Quelcóm regalarte.
No ho trovo a Ciutat...
¡Potsé a la Montanya...!

Mano Pollica y Sala

El suïcidi d'en Facet

Es un pintor de mobles, encara jovenot, de crani esquifit y encongits moviments de titella.

Una certa novetat, qu'introdueix en les línies y color, que anomenava ab tot l'infat orgull d'un deixeble de Velásquez, *Art modern*, y una especialitat en agrupar les flors y garlandes qu'hermosejen els mobles blanchs esmaltats, de salons íntims y cambres virginals, feya que may li faltés feyna; pero una feyna que malgrat les hores que hi matava y 'ls amohinos que li duya, li hauria fet bullir l'olla sense pilota si la dona y 'ls fills, no hi haguessin ajudat.

En Facet, anomenat desde l'infantesa ab el diminutiu abreviat de Bonifaci; tenia dos dèries que verament l'encaperraven. La de complicar y detallar minuciosament els dibuixos; y la de perseguir la sort, ab un dècim de la *Loteria Nacional*, que 'n companyia d'un seu benefactor, el desdinerava cada sorteig.

¡Ah! ¡Si! l'últim número sortís premiat! Com posaria totseguit la casa a tall de senyor, y compraria una d'aquelles torretes del Passeig de la Diputació, desde ahont repapat en un *valenci* veuria passar tanta diversitat de carruatges, y la gran corrua de gent que se 'n va a disfrutar, sobretot a la festa, l'ayre saní de montanya.

Esperonejat per aquests desitjos y corcaygut per la poca salida d'uns mobles, que guardava escrupolosament emmagatzemats, per alló que 's diu, "que la bona roba, dins la caixa es ven", va apoderarse d'ell, un neguit, un estat d'agitació desmesurat y incompreensible.

Qui no té mals de cap se 'n busca; y en Facet a qui res mancava, ni la satisfacció de veure a la família contenta, y aymador del treball, no parava de queixarse, fins a fer encomanadissa la seva frisança a tot-hom.

Una vesprada, els pitos dels guardes y serenos, tocant a foch, varen posar enrenou a la gent del carreró, ahont en Bonifaci tenia el taller.

Una fumerola espessa, que sortia per una reixa del cel-obert, va avisar als vehins que 'ls mobles del pintor estaven en perill.

Totseguit un d'ells, més compassiu que 'ls altres, va corre a cercarlos, personantsi sense perdre temps la dona y 'l noy, donchs ell era al teatre ab un amic.

El desastre, per sort, no va passar de l'alarma, reduhintse a un foch d'encenalls, y encara escarrentit.

Ab tot la seva família coneixentlo, va resoldre amagarli el fet, tota vegada que no havia tingut conseqüències ni deixat rastre.

Aixó era un dijous, vigília d'una d'aquelles festes tretes, pero que tothom celebra. L'endemà, en Facet, després d'haver sortit bo y mudat per anar a missa, no va compareixer a dinar.

L'ansia dels seus, que ja feya temps estaven enguniosos per l'estat d'agitació en que 'l veyen, fou indescriptible.

Qu'ell, tan puntual sempre, fes aixó, era segur que n'hi havia passat alguna de molt grossa.

En poca estona no va quedar casa de parent, amic ni conegut, ahont no anessin a cercarlo.

Després vingueren les cases de *socorro*, *cuartelillos*, *retretes* de totes quatre bandes, *gruta* del Parch, y fins el dipòsit del nou cementiri.

Tot, tot ben arreu, va esser minuciosament escorcollat, sense que enllloch trovesin ni rastre d'en Facet.

Per fi, després de dotze hores d'aquella angoixa mortal, que acaba les forces y minva la existencia, varen saber que jeya ferit en un llit que per amistat li havien cedit uns hortelans del Plá de Llobregat, ahont havia anat a parar.

A la *cuenta*, anant a missa, va trobar una bona ànima, que més llarga de llengua que de cames, va escométrel totseguit, abocant-li la notícia.

Sobradament va perdre en Facet la noció del viurer. El cervell va giravoltar com ventilador desbocat, y ell, l'home dels detalls, va concebir un projecte estrany, grandíol, massa fora d'ell, per durlo a terme.

Sense escoltar lo que l'altre afegia, que era lo que més l'interessava, va demorar un moment irresoluto, fins que deixantlo ab la paraula a la boca, va posarse a corre, desapareguentli ab un segon del devant.

Esma perdut y errant va rodar algunes hores per aquells terrenes, aquell dia isolats, fins a fer cap, a la fi, en aquella casa, demanant aussili, ab dos tiros d'un revólver, vell per sort, que havia anat a desempenyar, y una dissolució de mistos ab ayguardent al pahidor, per si aquells manquessin.

El curt trajecte que tingué que recorre la família, 'ls hi va semblar etern. De tota la explicació del recader sols havien retintut que estava enmatzinat y ferit, veyentlo ab la forsa de la imaginació que tot ho infla a unes proporcions desmesurades, agnizant o potser sense vida, en aquell llit que la caritat d'una bona gent li havia tret a camí.

Ab una angoixa mortal varen entrar la dona y 'ls fills a la cambra del ferit. Demunt del llit, la figura esquifida d'en Facet, no hi feya cap bulto.

Una gregor de marfil, resultat del trágul que acabava de passar y de la forta dóssis d'ipeacuana que li havien fet pendre, els hi va pareixe les derrerries d'una vida que voluntariament deixava, sense que sapiguessin per qué.

Y al véureli fer un esforç y moure 'ls llavis com si volgués parlar, varen acostarshi ab les llágrimes botxant per negalshi 'ls ulls, a fi de no perdre un mot d'aquella voluntat y derreria despedida.

Y efectivament, en Facet ab un bleix forsa fatigós va parlar, pero no per dirgirse a n'ells, a qui acabava de fer passar per una de les proves més punyentes del cor, sinó per dir a ne 'l metge ab veu més espantada que adolorida:

—Vol dir Sr. Doctor que la justícia no m' cercará rahons per no haverme mort?

Un somris compassiu va contraure la boca d'aquest; y 'l va estroncar en sech el natural sentiment de la família.

Y al mateix temps que 'l doctor movia 'l cap negativament y clohia 'ls llavis, tantcant el pas al pensament, anava dihentse ell mateix:

—Trovo que Deu al altre món tenia qu'haver pensat en fer uns llims ab modificacions, per lloch etern de les ànimes esquifides y 'ls suïcides abortats.

Pel·li Palma

Somni d'enamorada

Soch noya y he somniat que era casada. El meu marit era un sabí, de cor noble, pero covart: la lluyta l'espantava.

Ens estimavem, y la nostra vida de joia era un seguit d'amoroses carícies.

Convencuts de la fortaleza dels nostres cors, els deixavem bategar, mentres ell me feya entreveure regions ideals, un paradís de poesia, al explicar-me concepcions de la seva ànima temptada a regenerar un poble, p-rque deya que no era pas tan sabí pera regenerar a tota la humanitat.

Però may treballava.

—Joan, estudia, treballa,—li deya jo;—si t'anyores tot sol a la teva cambra, ja t' faré companyia, ben quieta y sens dirte un mot.—

Com que m'estimava, va créurem; la seva obra sortí a llum y Catalunya 'n quedá agraïda.

Y jo molt orgullosa....

Els somnis sempre són estranys. De sobte tot cambiá, de pau a guerra. La nostra obra havia portat la revolució. Ja tot eren runes, el baf de la sang ofegava, la explosió de la pólvora aixordava y els clams de venjansa y clemencia corprenién. Estavem perduts, teniem d'entregarnos; ja'ls quefes tots eren morts, les noves cada vegada eren més aclaparadores....

Els nostres dos fills fortament aferrats a mi; ell dret, tremolós, ab els ulls plens de llágrimes, patia per mi y pels fills y no volia moures del nostre costat.

Várelg de deixar d'una revolada els fills en terra, corro a un armari, agafó un arma, li entrego, y senyalantli la porta, li dich ab to imperatiu:

—Joan! La Patria mor, sálvala! Si mors ignorat, aquí tens una esposa y dos fills que t' venerarán. Serás el seu Deu!—

Sens dir paraula sortí com un foll, mentres al carrer retrunyien continues descàrregues....

Somniém unes coses les dones, tenim un temperament tan nívols, que fins ens sembla que tinguin que esser realitat... Ves... Als pòchs moments la Patria estava salvada y ell era 'l capdill de les hostes victorioses.

Lolusa Geli

(18 anys)

A la Llengua Catalana

No sé polsar la lira,
cantar no sé,
mes si l'amor m'inspira
no cantaré?

Soch Catalana; y enamorada de ta dolcesa, parla del cor, com aucellet, jo una cantada avuy t'envio plena d'amor. Jo l'he provada ta gentilesa; ta melodia m'ón cor ferí, mes ah! tes glories y ta grandesa no sé cantarles; trista de mi! Font misteriosa que dolsa inspira rius d'armonia y a dolls l'amor sols per tu vibra sempre la lira, cants y poesia té 'l trovador. Qui es que al sentirne suau cantada en nostra llengua, dols no somriu? Ets poderosa, tu, parla aymada y al pronunciar-te mon sér reviu. Noble y profunda ets, dolsa aymia si se t'escolta parlant d'amor tot es dolcesa... tot melangia... si d'odi ó guerra, qué parles fort! Qui pot negarla ja ta grandesa parla de Sabís, de Reys, de Sants; els que no 'n tenen l'ànima encesa bé podém dirlos mals catalans. Mes que dich are... tals no existeixen ja tens un trono dins cada cor, junta'ns, uneixnos... ja tots coneixen qu'ets la que inspires la pau, l'amor. Si ab veu potentia, com jo voldria, ton podé y gloria no sé cantar 'niré aprenentne de dia en dia, oh! dolsa llengua! jo t'sé estimar.

Antònia Marimón

¿Quelcom dedicat a la dona?

Heus aquí un problema de difícil resolució, fer quelcom dedicat a la dona, parlar un xich de la dona catalana, ó encare que no ho sigui, l'essencial es que té de tractarse de la dona.

Pera parlar d'una qüestió cal conèixerla, cal saber qui es ó qué es.

La dona prou la coneix tothom, fins sembla ridícul dir que no se sab qui es ó qué es una dona; donchs jo no'n sé donar la definició justa.

Y aquí m' ve a la memoria, quasi involuntariament, el concepte que Sienkiewicz posa en boca de Petronio en sa obra *Quo vadis*: "Avans de parlar de la dona, tenim de saber y dir qué es la dona."

La definició que va de boca en boca, y que no més es de boca, es que la dona es la meytat del genre humá; fins aquí bé, pero jo no hi crech; si fos aixís, y partint del principi que la meytat d'un cos vol dir una de les dues parts iguals d'aquell cos, donaria per resultat que tant fóra una meytat com l'altra, y, per lo tant, que foren d'igual valer, y aqueix resultant es fals, es mentida; aném per les proves.

Encare que volguéssim admetre aqueixa definició, la realitat la vindrá a destruir, les coses que están a la vista no's poden, no's deuen negar.

¿Val, ó bé 's fa valdre, ó 's procura que valgui igual un home que una dona?

La resposta no es discutible, no es per dita solament, es vergonyós dir certes coses per més que siguin veritats.

Donchs si l'una meytat s'avalora molt més que l'altra ja no es meytat; lo que se sobrepuja a l'una té de rebaixarse a l'altra; quedant aixís sentat que tal com van les coses en el món, la dona no es la meytat del genre humá, si decás es un bossinet, quasi res, lo més indispensable....

¿Donchs qué es la dona?

¿Una cosa sense nom, una cosa com qui diu un objecte ab més ó menys apariencies humanes?

No, tampoch aixó es veritat.

La dono té, mateix que l'home, la obligació, el dever de respondre com a meytat del genre humá, y si té obligació de respondrehi, prova irrevocable que ho es, y aquí queda sentat que ho es, y avans he deixat sentat que no ho es.

¿Veuen com es cosa difícil parlar de la dona, si 'n volém parlar ab coneixement de causa, y en coneixement no pot esser parlarne tal com aném en aqueix món civilisat?

Avans de parlarne, pensém en estudiarla, classificarla, donarli un lloch dintre nostra societat, no la tinguém com un sér irresponsable quan ens desborba, ni com de gran responsabilitat quan aixís ens convingui.

Si la declarém igual a l'home, que ho sigui de veritat, y si la jutjém inferior, no li demaném sacrificis ni responsabilitats.

De sér no més n'hi ha de dues menes: de

racionals y d'irracionals, y may resultarà bona la barreja que's vulgui fer en un sol sér, de aqueixos dos extrems.

Prou he regirat llibres antichs pera veure si aclaria un xich aquesta qüestió, pero 's coneix que de temps immemorial les coses se regeixen per les mateixes dihemne lleys; y també 's coneix que tot está fundat en poques variants del criteri mateix que avuy predomina.

Cal fer honroses excepcions, perque en tots els temps hi han hagut algunes, molt poques, ànimes nobles que prescindint de... tot un grapat de coses, han jutjat la cosa imparcialment; pero han sigut y són tan pòchs y tan bonament veritables pera fer escola!!!

Jo com no m' sento indicat pera aclarir la qüestió, ni gens iniciat en vera filosofia pera tractar veritats tan transcendents, deixo l'assumpté tal com está; y, repetint les paraules que dich al comensament, trobo un problema de difícil solució parlar encertadament de la dona sense conèixerla, y m' prometo estudiarla, per més que crech y dono com cert que la millor, la única manera de resoldre aqueixa qüestió, es deixar que ella sola, la dona, posi ab els seus actes sa vera definició.

Si compleix ab tots els seus devers donantli medis, com a meytat del genre humá, no hi ha manera veritable ni honrosa de furarli ni un dels seus drets que com a tal té per propi dret.

Josep Miralles

La nostra tasca

La última Assamblea que celebrá la benemèrita «Unió Catalanista» va declarar solemnement:

Essent nacionalista l'acció que en el nostre Poble realisa la «Unió», tenen el dret y el dever de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del Nacionalisme, qualsevol que sia llur pensar y sentir en materies religioses, polítiques y socials.

Donchs, com a moviment social també s'hi inclouhen les dones, perque per dret natural formem part de la societat y tenim els mateixos drets y devers que 'ls homes dintre nostra esfera y camp d'acció.

Dit aixó, a vosaltres me dirigeixo pera dirvos que ja es hora de que despertém de nostre ensopiment y ens redressém pera fer valdrer nostre dret y nostra rahó devant dels opressors de nostra may prou estimada Catalunya.

Pera realisar nostra tasca, es precis que totes les que tenim els cinch sentits catalans, ens posém ab molta fermesa al costat de l'element social home a fer Patria ab ells y al mateix temps, ab nostra abnegació, alentar y encoratjar a nostres germans, y a nostres marits, a nostres fills y a nostres enamorats, totes sense distinció de etats ni posició, a que no defalleixin en la tasca que ab tanta valentia tenen empresa, que 's vegi que a darrera d'ells hi ha un estol de dones plenes de Patriotisme y abnegades capasses d'empendre la tasca allá ahont vosaltres, cansats de la lluyta continua, no tingueu dalit pera continuar la obra deslliuradora de nostra ben volguda Patria y tinguéu ben entés, apòstols, martres, de la causa de Catalunya, que a nosaltres no 'ns farán defallir ni reular un pas de nostres posicions conquerides en primer lloch pels valents campions de la terra Catalana.

¡A lluytar donchs, hermoses dames Catalanes ab tot l'entusiasme que requereix nostra causa enlayrant ben alta y ben ferma la sagrada Bandera de Catalunya y que sos plechs ens mantinguin ben unides y ben fortes pera ajudar al deslliurament de nostra Patria escarnida y befada pels viadors y rotativers de *perro chico* del Poder Centra!

Hermina Creixent de Borja

A les nenes Catalanes

La Sardana

Els poetas han cantat sentides lloances a la sardana; els prosistes, al parlar d'ella, l'han encoïnada com se mereixia; uns y altres atribueixen són origen a les diferents rasses de Pobles qu'ocuparen nostra Patria en sos primitius temps.

Jo crech que l'origen de la Sardana es tant remot com el genre humá, i per instint natural, quassom petites, ja ballém Sardanes en nostres jochs infantils!

Precindint de sapiguer són origen, nosaltres! trovém bella, honesta, agradosa. Siguent, donchs, aixís, ballém Sardanes y fem bo y práctic el titol de *Ball Nacional Catalá*.

Rebutjém d'are endavant tots els altres balls importats per gent estranya a Catalunya y fugim d'allá 'hont no s'hi balli únicament la Sardana.

Trène Geli

Educació femenina

Si, com diu un il·lustre escriptor, la dona es el sol del sistema social, a quin voltant gira no sols la vida del home sino també la sort dels pobles, bé podem saludar ab entusiasme 'l moviment femení, hermós y aconhortador, ja comensat en la nostra estimada terra.

La dona catalana, conscient de sa propia personalitat, comprén bé que es quelcom més que inspiradora de somnis gays, y aixís no descuydant les obligacions que dintre sa llar tan bon nom li tenen guanyat, deixa trascendir més enllà del cercle íntim la seva sanitària influència, preocupantse per les qüestions socials que avuy agiten y revoltin el concert de les nacions.

Tantsols fixantnos en la lloable tasca que s'ha emprés la distingida dama y llorejada escriptora Na Dolors Monserdá de Macià, trevallant y donant orientacions sobre 'l problema de la mendicitat y que tant ressó ha trobat per tot arreu, podrém veure que 'l sexe anomenat feble no sols estotja un cor ple d'inagotable tendresa, sino una gran forsa moral pera amparar als qui reclamen sa protecció, sempre generosa y desinteressada.

Cal reconèixer que en tots els ordres y activitats de la vida, la potensa femenina avuy se desplega y s'imposa... Sense sortir del jardí de la literatura no veyém brillar com estels de primera magnitud els noms de la Víctor Català y L. Escardot?

Si examinessim fonament les coses, trobaríem que no per dret, pero sí de fet, la dona exerceix son reyalme; ben encertadament s'ha dit que ella fa les costums per més que l'home dicti les lleys.

Donchs reconeguda la gran influencia de la dona en la prosperitat dels pobles, pot haverhi res de més transcendència que la formació moral d'aquest sér perquè més tart esdevinga la dona forta, posseïdora de belles qualitats y recursos propis pera resistir els embats ab que segurament se trobará per les lluytes de la vida?

Jamay ens esmerarém massa en conreuar aquestes flors que un dia embellirán la humanitat: el camp es grandíol, els jardiners cal que trevallin.

Vulguen preocuparsen d'aytal problema pedagógich els honorables patricis y tothom qui somnia una Catalunya rica y plena; dediquin d'una manera preferent la llur atenció a procurar una educació complerta a la dona. Aquesta els hi recompensará sos treballs si guent un altre dia, mercés a n'ells, espill de virtuts y la honra de la Patria.

Maria Pons y Burquats

SEMPRE AVANT

Cada dia Catalunya té noves esperances per el demà, cada dia pot estar més contenta mirant el pervindre que sos bons fills li preparen. Qualsevol siguent lluny de nosaltres veyent lo que avansa Catalunya, veyent que en aquest temps de proba y tot, de dia en dia augmenta, preguntará: "De que prové aquest reviscolament per les coses de la terra que ha lograt que fins les dones prenguessin part a la causa de Catalunya?"

Nosaltres els hi contestarém: han sigut els qui volent que nostra patria fos ultratjada y aborrida, feren etzegallades en gran, sembraren odi per tot arreu logrant per fi que molts catalans que may s'havien preocupat gens ni mica de sa Mare Patria, missin enrera, llegissin nostra historia, y com que la trobaren tan hermosa, tan veritable, vegeren ab la fe que nostres héroes la defensaven, que tingueren confiança ab l'esdevenir, predicaren bones doctrines, conrent d'aquest modo a molts dels quals com ells se trobaven.

Encar que siguin de trista proba 'ls temps que passa nostra terra, en mitj de la tristesa podem tenir l'alegría que té 'l que obra bé, podem tenir satisfacció al pensar que 'ls que en aquesta proba han rebut més que altres són martres de la idea, y que may, pero may, renegarán de sa Patria.

De nosaltres, dones catalanes, diu que dependeix que tot segueixi bé y si es aixís, n'hi haurá cap que vulgui distingirse de lo que fassin la majoria?

Totes, cada una com sábiga, expliquen lo que volém, procurém que vostres germans y 'ls que vulguin ser vostres marits siguin catalans de cor y que fassin lo que puguin per propagar la idea del renaixement de Catalunya. Y les que tinguin representació podrien procurar proposar medis per fundar Escoles Catalanes, que aixís les dones del demà serien ben patriotes, qu' es lo que necessita Catalunya. Dones fortes per lluytar devant del qui 's presenti.

MARIA PELLICER Y SALA

*
**

Del cim de la punta de Cap de Creus; quin cop de vista meravellós aquell boníssim dia de estiu! A dreta y esquerra, retallantse en sens fi de cales, s'allunyava la montanyosa costa, aquella immensa grapa pirinenca qu'endinza en el mar ses innombrables urpes rocoses, y enfront, l'immensitat del mar, enlluernadora de claror de sol, ó tornantse d'un blau intensísim acaronada pe 'l lleveig.

Era verament grandíol y fantástich l'espectacle d'aquell devassall de roques ahont rebotia la llum marcant ab forsa clars y obscurs; y 'l mar blau y el cel seré confonentse en l'horitzó; y aixís ho dèiem y ho repetíem als fanalers, una bona gent de fanalers que van sortir a rébrens tan bon punt arribavem, oferintnos ab amable somriure la minúscula caseta ahont s'aixeca 'l far y ahont ells viuen. Si, allà hi viuen, y may pot estar més ben aplicada aquesta paraula: entre aquelles quatre parets passen tots els dies de sa vida, sols, allunyats del món, sense altre vehinat que l'estimbat rocam que nosaltres admiraven. ¡Era ben trist! y al parlar-nos en la jove dona del fanaler, se veyia que li escapaven les llágrimes.

—¡Sempre, sols, sempre sols, en aquest desert!—ns deya. El fanaler ja'n semblava tranquil, allà hi guanyava 'l pa, y complia ab rutinaria passivitat; pero a n'ella... ¡quén hi havien semblat de llarchs aquells dos anys! Encare al istiu hi pujava algún excursionista; pero al hivern al llarch y tempestuos hivern... sols la tramontana. La tramontana si que 'ls va á veure sovint y n'sembla ben enamorada d'aquells voltants ja que hi passa dies y dies rondantlos, fins privantlos d'obrir la porta.

Y el temps va passant y tant es un dia com l'altre, tots iguals, tots interminables.

Sols hi ha un dia, un dia cada senmana que per els fanalers de Cap de Creus té fesomia, que porta en si alguna cosa que 'l fa ressortir en la memoria, de la ratlla dels seus grisos companys. Cada dijous, passa el vapor correu de Cete y el capítol que 'l mena, quan s'apropa, fa xiular tres cops la sirena y enlayra la bandera. ¡No passa indiferent com tots els altres, allà lluny!

Veure alló ¡fa una alegría! Ells corren á treure també la bandera seva y també l'enlayren al pal plantat al peu de la caseta.

No saben pas qui es, ni ab aquell capítol hi tenen coneixensa; pero ¿que hi fa? Un home 's recorda qu' en aquelles erissades puntes hi viu algú, isolat per cumplir un càrrech en bé dels seus semblants. Y allavors els fanalers no 's troven tant sols, tant allunyats del món, y aquell salut cambiat á una gran distancia es per ells com una conversa plena de les més consoladores paraules.

Joana Vidal y Carrago

PER TU...

Jo soch jove, y si algun dia
Com pot molt ben succehi
Un jovenet me seguia
Y s'enamorés de mi,

Fóra la resposta meva
Al rebre declaració:
Si ets catalanista... teva
Si no ho ets... estigui bó.

Si d'un cromó estés voltada
Dels que no són rics y 'l fan
Dels de sabata escotada
Sense gana y... patint fam

Jo li diria sens treva
Per fugí de tras-cantó:
Si ets catalanista... teva
Si no ho ets... estigui bó

Perqué 'n tinch seguretat
Y ho dich ab absolutisme:
Que dintre 'l catalanisme,
No n'hi veig cap de tarat.

Perxó la resposta meva
Será sense dilació:
Si ets catalanista... teva
Si no ho ets... estigui bó.

Oigna Rafols

*
**

Els dos vellets restaven sols á la casa payral.

¡Eren dues ánimes pariones, unides per l'afinitat de sentiments; eren dos cors que confonien llurs bategades!

S'enllassaren ovirant un pervindre d'encisadora poesia, y 'l sol de la felicitat encare no se 'ls havia post.

En aquell reconet de món, en aquella casa payral va transcorre llur vida, tranquila y silenciosa, com el riu que, devallant á la planuria, feconda ab ses aygües la terra; allí van náixer llurs fills; allí van rebre les primeres lliçons; aquelles montanyes eren muts testimonis dels sorollosos jochs dels infants fruyts de llur amor!

Quan la primavera ab halé de vida esclatava ab esplendors sobirans, els arbres se vestien de fulles, les enramades de flors y 'ls aucellets cantaven al boscatje, la gentil parella, junt ab sos fillets, buscaven digne march pel quadro de sa felicitat, en la espléndida Natura.

Quan la tardor ab fret halé marcía les flors, despullava 'ls arbres de fulles y feya tornar al niu els aucellets, la gentil parella y sa maynada, sentats á la llar, sentien la dolça escalfor de la vida de familia.

Passá el temps; els fills esdevingueren grans; buscaren, com avans els pares, un niu ahont posarse y 'l matrimoni, ja ab la testa blanca restá soliu á la casa payral.

L'aspecte rialler d'aquesta, s'cambiá en un ayre de severa magestat, el que prenen les coses velles; pero aquelles dues ánimes que no havien sentit ambicions ni egoismes, continuaven vivint l'un per l'altre, comunicant-se llurs pensaments, donant-se vida ab un afecte ple de puríssima tendror.

Vingué un temps en que la casa payral se torná á animar, ab alegres rialles infantíoles. ¡Era que 'ls nets dels vellets, portaven als avis l'anunci felís de que la generació no moría!

Y tot mirant-se aquella maynadeta, 'l vellet deya á sa muller:

—Es la nostra vida que revifa. ¡Déu fassí que siguin tan felissos com nosaltres!

Maria Pons

Bolvetes

Com la rosada á les flors
delicats perfums envia,
corona de goig 'ls cors
el nom hermós de María.

Quan me moro d'anyoransa
en ma trista soletat,
en Vos trobo la esperança,
bon Jesús crucificat.

¡Oh Angel de ma guarda!
siau vos mon estel
y dirigiu mos passos
guiantme cap al cel.

Els lliris d'aygua moren;
sa agonía es més dolça que un sospir...
la lluna silenciosa
els volta de misteris al morir;
els seus raigs argentats l'aygua illuminen,
arbres y flors y espay fent estremir.

Els lliris d'aygua moren...
¡Reposat y sublim es són morir!...

Un ¡ay! el cor m'exalta
y'm fa cops dolorosos pressentir...
¡Déu meu! ¡també en les penes de la vida,
céllica llum y flors, feum'hi lluhir!

Gracieta Bassa y Roca
(Llofrin)

La Administració de LA TRALLA á les
Dones Catalanes que ofertren una Ban-
dera á Mme. De Haussy.

Import total de la subscripció (publicat en el n.º 129 del 24 d'Agost de 1906).	Ptes. 117'85
Import de la Bandera (segons factura y rebut de la casa Estapé Gros y C.ª)	Ptes. 92'
Drets de la Duana Francesa (segons nota de la mateixa á Cerbére).	Frs. 7'85
Cambi del dia 24 Desembre 8'70 per 100.	48
Sobrant.	Ptes. 17'32
	Ptes. 117'85 Pts. 117'85
Sobrant, que s' destina á «La Relixa»	Ptes. 17'32

L' ENAMORADA

Tot ho fa per l' aymat del seu cor.
Si va á una diversió pensa ab ell, anyo-
ra sa presencia y li sembla que 'l seu costat
está desemparat; se trova sola, li falta quel-
cóm, li falta 'l rasé del qui ella estima.

Quan está sola, l' anyorament es més
gran, sols d' ell se recorda y hi parla inte-
riorment.

Quan té una pena que l' afigeix, troba á
faltar ses paraules de consol. ¡Oh! Un bés
seu li borrraria totes les penes! Sa tendra
mirada li aixugaria les llágrimes dels ulls,
si n'hi té! Pero no: ella es forta, els seus
ulls resten sempre serens encare qu' esti-
guin tristos.

Quan va á l' Iglesia prega per ell.
Quan canta, sols canta cançons fortes
d'amor quines paraules pronuncia de bon
grat dirigintles a n' el mateix, y fins si n
canta del Sagrat Cor, les dirigeix al seu
aymador.

Quan dorm, la tendra noya, ¡que dols li
es el son! Veu al aymat del seu cor, s' hi
abrassa, s' acaricien en la quietut del repós;
mes quan se desperta 's trova sola, no 'l
veu en lloch, y allavors trista se senya y 's
posa á pregar pels dos, mentres li envia ab
són esperit, records d'amor.

UNA MONTANYESA

PUNXADES

Món bon petit amich Gnom

Parlém un poch de la cortesia, si vos plau;
d'aquella cortesia que fá la dona estrangera,
valenta y coratjosa en qualsevulla camí em-
prés.

Es de la cortesia de les petites coses, d'aqueixes
petites coses que sobreixen de la gran cul-
tura dels grans pobles; d'aqueixes vull par-
larvos perque 'm crech ab el dret de ferho...
prácticament.

Es un poch d'alló que glosava recentment
en Xenius, car ell com molts, com jo, podem
comparar lo nostre ab lo d'altres terres.

Més jo n'parlaré de la manera que m' ha
anat á mí, la fira... de la cortesia... y adhuc
tinch de parlarne com á dona, en primer lloch;
després com á Catalana, y sempre com á na-
rradora sincera y desapassionada.

¡Heu reparat que 'ls homes formen el més
gran contingent dels tramvies? Heu reparat
també—més no tant com ho reparen els ex-
trangers que aquí són aus de pas,—que les do-
nes, som sempre les que aném dretes, de peu
en els tramvies, joves y velles, dames y menes-
trales, pobres dones que pugen ab criatures al
bras?

¡Heu reparat que l' home catalá, un cop ins-
talat en els millors llochs del tramvia, un di-
ari als dits, no 's recorda de que ha rebut poca
ó molta educació, de que va vestit de senyor y
li caldría al menys no fer fer mal paper á... la
seva roba?

¡Heu reparat que si algú s'alça per deixar
assentarse una dama sia la de Capell de plo-
mes y rica jaqueta de luire, sia la modesta tre-
valladora que per tot abrich dú al coll la mi-
grada nube de llana Suissa, aquest, es gayre-
bé sempre, un home vestit d' obrer?

No hé vist may un senyor aixecarse pera fer
seure una dona treballadora; qualche vegada
s'alcen per una senyora. Més ho he dit: qual-
que vegada.

Y are apropósit de cortesia vull relatarvos
dos fets; l'un recent, de poch mesos enrera, l'
altre... per fortuna, de fá un parell d'anys.

Eren les cinch del matí d'un dia de les de-
rrieres de l'estiu passat. En un tramvia de
Gracia baixaven uns quants passatjers, gay-
rebé tots, treballadors que duyen el farcellet
del esmorzar al costat, y entre ells una dama
ab sa criada, qui per les traces, anaven de
viatge, tant per lo matinejar com per dur un
saquet de viatge á la má.

Al comensar el trajecte, el cobrador va ofe-
rir els bitllets á la senyora, y aquesta entregá
un duro en cambi. L'home restá perplexe uns
moments mirantse la moneda. Era bona oh!
prou! pero era 'l primer viatge y no tenia cam-
bi. ¿Cóm ferho? ¿Portar de franch aquelles pas-
satjeres? No li era pas permés.

La dama 's conngué al pensar que tal vol-
ta hauria de baixar y fer á peu el trajecte que
ja fet en tramvia li semblava llarch. Tenia els
minuts comptats pera arribar á l'estació y em-
pendre un viatge al que l' obligava la sobtada
y aclaparant nova d'una malaltia greu so-
brevinguda al espós absent.

Devant de la dama hi havia un home, jove,
endolat, ab trajo d' obrer, d' aspecte seriós y
trist. Sense dir un mot, quan hagué pagat el
seu bitllet, entregá al cobrador el preu del pas-
satje de la dama y sa companya.

Aquella volgué excusarse, més era en vá.
Als sentits remerciaments de la dama, el jove
saludá ab una senzillesa que molts senyors li

Dolorosa

Cansó catalana

Lletra de .:

Narcís Freixas

Dolorosa

Rhent, les penes fugen
de qui les té...
Rhent, les penes fugen
cantant, també.
Pro hi ha penes tan fondes
en nostre cor
qu'ens fan marxà sens esma
envers la mort!...
Veniu, cants y rialles
que m té la mort...
Jo us obro la finestra,
Jo us obro 'l cor!

Lent

Cant

Piano

Ri - hent, les pe - nes fu - gende qui las té...

Ri - hent, les pe - nes fugen; cantant, tam - bé. Pro hi ha pe - nestan fondes en nostre

cor qu'ens fan mar - xà sens esma envers la mort!... Ve - niu, cants y ri -

a - llesque m té la mort... jo us o - bro la fi - nes - tra jo us o - bro 'l cor.

envejarien, afegint modestament aquests mots:
"No val la pena."

La dama no ha pas tornat a reveure el bon menestral al qui degué tan gran servei enclós en tan petita cantitat. No sabia pas com retornar-li materialment aquella mercé que no oblidarà mai, y que tant bona opinió li dongué del caràcter del obrer Català.

Més si a sos ulls arriben aquestes lletres, que recullí en elles un pregó agraïment.

L'altre fet que vull relatarvos es per dissort forsa depriment per l'esperit del *Archivo de la Cortesia*, més com vos he dit, mon bon petit amic Gnom, es, igual que l'anterior, una veritat com un temple.

Fa d'això, com vos deya, un parell d'anys. Aquella mateixa dama, convalescent d'una greu malaltia, entrà una mitgdiada en un tramvia. Era per la primavera; el sol escalfava de valent, més l'ayre frescjava un xich encare, y no s'havia donat el cas per la cultura barcelonina, de trobar un Batlle qu'ensenyés a n'els fumadors un poch de... modors y d'higiene.

En aquell tramvia, tot eren senyors ó quan menys de senyor vestien (més ja es sabut que l'hàbit no fa 'l monjo y té la paraula 'l Glossador). Y tots aquells senyors, ó gayrebé tots, fumaven. A dreta y esquerra de la dama malalta, s'aixecaven núvols de fum que li privaven el respir, car els vidres eren alsats. Fins a tant que pogué, la dama prengué paciència. Després demanà al cobrador que fés el favor

de baixar el vidre corresponent al seu setí.

Així ho feu l'empleyat après d'uns moments de dubte; més desseguida els vehins de la dama comensaren a remugar y a alsarse el coll del abrích. Un d'ells digué qu'anava a agafar una pulmonia, altres miraven a la dama com a animal nociu, ab esguards d'odi. Alguns, els més llunyans, ó seguien llegint, indiferents, ó guaytaven curiosament ab mitja rialla als llavis. Un dels vehins de la dama, el més jove, que lluhia riques joyes, un trajo de bon sastre y un gran puro, murmurant una impertinència, sortí a la plataforma.

Els altres passatgers seguien rondinant. Aleshores la dama pregà que, si volien que's tanqués, al menys els de més aprop, apaguessin el cigarro qual fum la molestava. molt per estar malalta. Ningú li feu cas. Ah! sí: el cobrador, qui, el cigarret al llavis, tornà a alsar el vidre.

Enfront d'aqueix... conflicte, la dama feu parar el tramvia pera baixar. Al passar davant del elegant jove qui no havia parat de queixarse de la molestia de tenir que estarse dret en la plataforma, aquest se la guaytà ab rialleta impertinent, y li digué en veu ben alta:

"Un altre dia, pera anar ben cómoda, millor es que prengui un cotxe."

Aquell jove es català. Francament, trobo... que no'n val la pena. La dama ignora el seu nom, més no ha pas oblidat sa bonica fesomia, son bigotet cargolat, son posat vanitos. El veu tot sovint per Barcelona. Era fins fa poch el

company d'un de nostres millors pintors catalans, recentment ausent.

La dama tant sols voldria qu'arribessin als ulls d'aqueix... senyor aquestes lletres, y que aprenguessin cultura d'aquell altre fill de Catalunya, jove com ell, més vestit de democràtica pana, al cap, una gorra d'obrer, al coll un mocador de dol, en lloch de la corbata de seda punxada de brillants, y dessota de la modesta hermillina una riquesa que per ell voldria, el jove presunt que semblava un senyor, mercès al sastre.

Avuy he anat a compres. En la primera botiga ahont he entrat a cercar puntes fines, cintes y tuls, m'ha despatxat un home jove, alt y cepat. Quines tristes consideracions m'ha portat al pensament el veure aquelles mans de bastiax remenar els teixits de transparencies d'aubada, les puntes suaus com lleques de boya, les cintes de satí ab esclats de pedres precioses! Y m'ha entrat una greu tristia al mirar-me aquell pobre hèrcul malversar sa juvenesa, ses forces y sa poca ó molta intel·ligència, en remenar tot el sant dia bonichs femnins, decantant la testa pera demostrar a les compradores que lo que penja artísticament combinat al capdevall de son bras estirat, es l'última novetat, el *dernier chic*, es lo que tothom porta, enguany.

Aleshores, m'he recordat d'una lletra que havia rebut feya un parell de dies, d'uns bons rurals qui de tant en tant me parlen de les llurs coses: "Ay senyora! deyen,—els nostres

camps fan llàstima, crégui-ho. Ab prou feynes si's troben bracers car tota la jovenalla se'n va a ciutat..."

Al sortir de la botiga no'm podia treure dels ulls la visió de tota aquella jovenalla desertora que s'escolava darrera els milers de taulells de la gran urb, remenant àgilment capcetes de botons, troques de seda, amidant passamaneries, despatxant rodets de fil y agulles de cuir y gafets y moretilles, ab les solapes de la pulida americana totes picades d'agulles de cap.

Al costat de la concorreguda merceria, un gros lleterero ha frapat mos ulls.

"Se dan razón de mujeres para fregar pisos..." Y allí mateix, també, m'he topat ab una dona. Es vella y encorbada; els anys y les penes han passat demunt són cap que han nevat y de són cor que han glassat... M'ha demanat una almoyna.

Malaurada dona! Tenia dues filles, ben maques, plenes de juvenesa y de coratge. Al caure demunt la llar dels petits burgesos la turbonada de la dissort, les noyes, valentes, cercaren treball; treball honrat y apenes si'l trobaren... alguna que altra temporada. Els millors anys de llur joventut, se'ls passaren en lluytes estèrils contra la miseria.

Feyna per les dones... quina feyna? Si'ls homes ho monopolisaven tot. Els homes eren camalichs y venedors de flors artificials, de sedes y cintes. Les dones, brodat tot el dia y part de la nit, arribaven a guanyar cinch ó sis rals diaris. Això se'n deya feyna fina. Altres, les de feyna ordinaria, pera deixar a punt de venda una dotzena de samarres d'home de les que sols rebien el género tallat, la trenzilla d'enribetar y 'ls botons, cobraven una pesseta y deu cèntims, y encare, tenien de pagar elles el fil necessari.

Era horrorós allò. No hi havia encare en nostra ciutat industrials prou humans prou clarividents, prou avensats pera oferir a la dona un medi de guanyarse la vida sense grans fatigues, com més tart fou in-novat en "El Siglo".

La noya gran, retuda, desesperada, menys valenta—potser perque era més hermosa que sa germana,—trobà més llògich desertar y cercar una feyna més... descansada que li posà al coll y a les orelles, grapats de pedreria, afanantli les mans, y en el cor deixantli una recunja y una amargor eternes.

May més gosà acostarse a la llar honrada, marxant a llunyes terres. La filla petita morí a l'hospital de consunció.

Y en el dintell d'aquella botiga hont entrava 'l diner com en un rusch la mel, allí mateix ahont ses filles potser hagueren trovat l'honorat treball tants anys anhelat, la pobre mare demanava una almoyna, rebent sovint alguna rebutjada d'aquells homes...

Y mentres tant, enllà de les valls y les montanyes, la terra mare se tornava estèril per manca de bracers, sense conreuhadors. Y 'ls fills dels ferrenys pagesos, ridículment disfressats de senyors feyen l'esquirol, engabiant darrera les llenques dels taulells, ab la clenzia perfumada ab cosmètic de rosa, el coll ben dur, ben alt, ben blanc y brillant, amagant sovint les nafres guanyades a ciutat,—la corbata llampanta, calsats de sabates velles ó de sabatilles estripades; y desde allí, dirigien ó centitats ó cursileries de género chico, a l'Apa's Girl que 'ls escolten rihentes, ab un "au, au, cuyti, despatxim, no sigui plagat!", qu'vol dir—y ells ho saben—"Passa avant, que m'agrada; ja ns veurém diumenge, a "La Comedia".

L. Escarot

Tres notes

Al fer la compaginació del present número, s'han ordenat els articles més que segons les exigències d'aquella.

—Tots els treballs (excepte 'l del Dr. Martí y J. Lià) que formen aquest número, son deguts a D. nes Catalanes.

—Alguns treballs, per haver arribat tart, no pten els autògrafs corresponents.

LA REDACCIÓ

LA TRALLA

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

Canada, 15, principal

Imp. LA REMAKENSA, Xuclá, 13, baixos